

گلستان سعدی

(با رویکرد تکلیف محور)

محمد سعید نیا
رسول ملکیان
علی فاطمی منش
شهره مختاری

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

عنوان و نام پدیدآور:	گلستان سعدی (با رویکرد تکلیف محور) / محمد سعیدنیا ... [و دیگران]
مشخصات نشر:	قم، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۹
مرجع تولید:	دانشگاه مجازی المصطفی ﷺ
مشخصات ظاهری:	۱۴۸ص؛ ۲۹×۲۲ س.م
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۷۸۳-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	محمد سعیدنیا، رسول ملکیان، علی فاطمی منش، شهره مختاری
یادداشت:	چاپ قبلی: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۹ (۱۴۸ص)
موضوع:	سعدی، مصلح بن عبدالله، - ۴۶۹۱ق. گلستان -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع:	(Sa'di, Mosleh -ibn Abdollah . Golestan -- Study and teaching (Higher
موضوع:	فارسی -- کتاب های درسی برای خارجیان
موضوع:	Persian language -- Textbooks for foreign speakers
موضوع:	نثر فارسی -- قرن ۷ق. -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع:	۱۳th century -- (Persian prose literature -- Study and teaching (Higher
موضوع:	نثر فارسی -- قرن ۷ق. -- آزمون ها و تمرین ها (عالی)
موضوع:	۱۳th century -- Examinations , questions ,etc. (Higher -- Persian prose literature
شناسه افزوده:	سعیدنیا، محمد، ۱۳۶۲
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International UniversityAlmustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره:	PIR۵۲۱۱
رده بندی دیویی:	۸۴۸/۸۳۱
شماره کتابشناسی ملی:	۷۴۴۷۱۴۵
وضعیت رکورد:	فیبا

BA۰۴۶۳

فایل نهایی مرجع بدون فرآیند تولید انتشارات

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

گلستان سعدی (با رویکرد تکلیف محور)

مؤلفان: محمد سعیدنیا، رسول ملکیان، علی فاطمی منش و شهره مختاری
ناشر: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

- چاپ اول: ۱۴۰۰ ش / ۱۴۴۲ق
- چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ
- قیمت: ۲۴۲۰۰۰۰ ریال
- شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸؛
تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ / تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵
◀ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶

pub_almustafa

http://buy-pub.miu.ac.ir

miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

◀ مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

◀ مدیر انتشارات: مصطفی نویخت

◀ ناظر گرافیک: مسعود مهدوی

◀ ناظر فنی: سید محمدرضا جعفری

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، cd، فایل الکترونیکی pdf، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی ره و مقام معظم رهبری مد ظله العالی می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحش‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد. بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی ص العالمیة» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

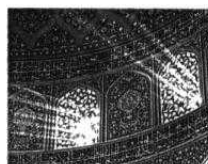
مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی ص

فهرست

درس ۱: دیباچه — ۱۹

- ستایش خداوند
- ستایش حضرت رسول ﷺ

درس ۲: دیباچه — ۲۷

- سبب تألیف کتاب (۱)
- سبب تألیف کتاب (۲)

درس ۳: باب اول:

- در سیرت پادشاهان — ۳۵
- پادشاه و غلام
- انوشیروان و غلام

درس ۴: باب اول:

- در سیرت پادشاهان — ۴۳
- خریدار و فروشنده هیزم
- دو برادر

درس ۵: باب دوم:

- در اخلاق درویشان — ۵۱
- پیاده‌ای در کاروان حجاز
- فرزند عابد و پدر

درس ۶: باب دوم:

- در اخلاق درویشان — ۵۹
- شوریده‌ای در کاروان
- سخاوت و شجاعت

درس ۷: باب دوم:

- در اخلاق درویشان — ۶۷
- لقمان و پسرش
- نیایش درویش بر آستان کعبه
- پارسا و زخم پلنگ
- حق عابد

درس ۸: باب سوم:

- در فضیلت قناعت — ۷۵
- سعدی و بازرگان
- کفش نداشتن یا پا نداشتن

درس ۹: باب سوم:

- در فضیلت قناعت — ۸۳
- دو امیرزاده در مصر
- درویش نیازمند و توانگر ترشروی

مقدمه

از دیرباز آثار سعدی به خصوص گلستان به عنوان یکی از ارکان آموزش های مکتب خانه ای و مدرسه ای و دانشگاهی در نظام آموزشی ایران برای فارسی زبانان و غیر فارسی زبانان مطرح بوده و در مکتب خانه ها تدریس می شده است. مثل آذری «کسی که گلستان سعدی را در هفت سالگی بخواند، در هفتاد سالگی می فهمد». مکتب خانه ای بودن آن را نشان می دهد. نه تنها در ایران، در شبه قاره و آسیای صغیر و آسیای میانه نیز یا متن گلستان یا بازنویسی آن را به زبان ساده تر برای آموزش فارسی استفاده می کرده اند. حتی در میان مسلمانان چین و فارسی زبانان آنجا نیز کتاب گلستان متن آموزشی به شمار می رفته است؛ چنان که از قرن ۱۴ به بعد، از ۷۰۰ سال قبل وارد چین شده و گلستان جزو کتب درسی مسلمانان چین واقع شده است.

محسنای شیرازی، از شاعران عصر صفوی، می نویسد: سواد خواندنی اطفال از گلستان است.^۱ الثاریوس نیز تأکید دارد کودکان پس از دو کتاب گلستان و بوستان، دیوان حافظ را می خوانند.^۲ در عهد قاجار نیز این دو کتاب و به خصوص گلستان از کتب ثابت مکتب خانه ها بوده است: «اگر کودک فرزند تاجرو یا بازاری بود، هدف از تحصیل او این بود که قرآن یاد بگیرد و با خط و انشا آشنایی پیدا کند و خود را برای نوشتن محاسبات سیاق آماده کند، تحصیل او به کتاب گلستان سعدی و نصاب الصبیان و ترمذی جامع عباسی و سیاق و مشق خط و گاهی دیوان حافظ و بوستان سعدی منحصر می شد.»^۳ در افغانستان نیز گلستان همواره کتاب درسی بوده است.

آثار سعدی در نظام جدید آموزشی و طی یکصد سال اخیر نیز همواره جزو متون ثابت کتابها بوده است. طی این سالها ۲۸۳ متن از آثار سعدی به کتاب های درسی راه یافته و در مقاطع گوناگون تدریس شده است. گاه یک متن به لحاظ تناسب و اهمیت در دوره های متوالی تدریس می شده است؛ مثل جدال سعدی با مدعی یا دیباجة گلستان. گلستان سعدی بیش از آثار وی مورد توجه مؤلفان بوده است، سپس بوستان. در نظام دانشگاهی نیز در رشته زبان و ادبیات فارسی گلستان و بوستان و غزلیات جزء واحدهای اصلی بوده و هست. دلیل این همه توجه به آثار سعدی در کتب درسی، جنبه های آموزشی قوی این دو کتاب است. الحق نیز حکایات سعدی به دلیل قدرت زبان و تأثیر و ایجاز خود نقش تربیتی مؤثری دارد و سرمشق کامل زندگی است. نثر سعدی راهنمای نویسندگی و زبان او آموزش فن بیان و سخنوری است. بی جهت نبوده که خارجیان فارسی را با سعدی می آموخته اند. اشعار سعدی به دلیل فصاحت بر ذهن و زبان خواننده خوش می نشیند و جملات و ابیات وی در مقام ضرب المثل همواره بر زبان جاری می شود. اگر از فارسی آموز خارجی بخواهیم یک شعر فارسی بخواند، او حتماً شعری از سعدی و اغلب از گلستان می خواند.

اکنون کتاب گلستان را پیش رو داریم که برای دانشجویان خارجی دوره کارشناسی زبان و ادبیات فارسی نگاشته شده است. به زعم نگارنده، این کتاب طلیعة نگارش سلسله کتب آموزش ادبیات به روش نوین آموزشی و با اهداف

۱. نصرآبادی، میرزا محمدطاهر، تذکرة نصرآبادی، ص ۳۸۳

۲. الثاریوس، ۶۱۳ به نقل از گلشنی، عبدالکریم، «تشکیلات آموزشی ایران در دوره صفویه»، ص ۸۷

۳. قاسمی پویا، اقبال، مدارس جدید در دوره قاجار، ص ۴۹ و ۵۰

مشخص خواهد بود. دغدغه اینجانب و توصیه همواره این بوده و هست که آثار ادبی را برای دانشجویان خارجی و حتی ایرانی باید به روش‌های آموزشی و با رویکرد تکلیف محور نوشت تا هدف اصلی آموزش که توجه مساوی و موازی به چهار مهارت زبانی است، محقق شود. نثر گیرا و پیام‌های قوی سعدی استادان را به اهداف تربیتی و تحلیل معنا پیش می‌برد؛ غافل از آنکه با حکایات سعدی می‌توان تمام چهار مهارت زبانی را به نیکی آموزش داد. این گونه تکالیف، زبان آموزان را با کلیشه‌ها و صورت‌های زبانی درگیر و با نقش‌های ارتباطی و معانی مختلف آشنا می‌کند تا تسلط لازم را در فهم به دست آورند. فراگیر با ملاحظه غنا و گونه‌گونی زبان ادبی و استفاده از امکانات بالقوه آن زبان، نگرش مثبت به زبان پیدا و خلاقیت و شهامت بیشتری در خود احساس می‌کند و توانش ارتباطی آنان در برخورد با متون اصلی افزایش می‌یابد. مطالب ادبی، به خصوص گلستان عموماً پراج و گرانها هستند و ارزش مطرح شدن در کلاس را به قصد آموزش زبان دارند. دانش آموزان با مطالعه عمیق گلستان، اطلاعات زبانی فراوانی در خلال آن به دست می‌آورند، دایره لغات گسترش و املایشان بهبود می‌یابد، با سبک‌های ادبی آشنا می‌شوند و اطلاعات فرهنگی، اجتماعی و سبک زندگی و جهان‌بینی فراوانی درباره زبان فارسی کسب می‌کنند. در متن‌های ادبی مثل گلستان، می‌توان کارکردهای ویژه زبان را فهمید. از آنجا که زبان فارسی به شدت کنایی است و با عناصر ادبی آمیخته است؛ فهم کنایات امری لازم و ضروری است. فهم کنایات در بافت زبان بسیار آسان می‌شود. دانشجویان در این کتاب ضمن آشنایی با زندگی سعدی، با خواندن حکایات شوق انگیز و انجام تکالیف فراوان، نشاط بخش و جذاب، نیروی تلقینی و انگیزشی فراوان در خود احساس می‌کنند. متن را به خوبی درمی‌یابند و قادر خواهند بود درباره دیدگاه‌ها و علایق و احساسات خود سخن بگویند و توانایی‌های تفسیری و نقادی خود را بهبود بخشند. پس در یک نگاه کلی اهداف کلاس ادبیات در چهارچوب آموزش زبان محقق شده و به نتایج زیر دست می‌یابند:

۱. غنی‌سازی زبان با انجام تکالیف متنوع؛
۲. آموختن اطلاعات ادبی و اجتماعی - فرهنگی از خلال گلستان؛
۳. بسط توانایی‌های خوانشی فراگیران؛
۴. کمک به رویارویی نظرات و سلیقه‌ها با انجام فعالیت‌های گفتگو؛
۵. استدلال، توجیه، توضیح و نگارش؛

در کنار این اهداف، سه عنصر توانش ارتباطی نیز محقق می‌شود:

عنصر زبان‌شناختی: دانستن و توانایی به کارگیری واژگان، آواشناسی، معناشناسی و صرف - نحو؛ شناخت نشانه‌های زبانی و قوانین ترکیب این نشانه‌ها.

عنصر جامعه‌شناختی زبان (اجتماعی - زبانی): شرایط اجتماعی - فرهنگی استفاده از زبان به گونه‌ای که زبان‌آموز بتواند واقعیت یک فرهنگ را درک کند.

عنصر عمل‌گرایانه و غیرزبانی: جنبه‌های گفتمانی و کارکردی، کاربردهای غیرشفاهی، کاربردهای ادبی، حرکات سرودست، ایما و اشاره.

و این همه، تمام اهداف غایی آموزش زبان از طریق آموزش متون ادبی است که در این کتاب به نیکی محقق شده است. پس باید به مؤلفان و برنامه‌ریزان بابت این ابتکار تبریک گفت و امیدوار بود آثار و متون ادبی دیگر با همین سیاق آموزشی تهیه و تولید شود و در جریان آموزش زبان و ادبیات گرانقدر فارسی قرار گیرد.